

TENNESSEE WILLIAMS'IN
“DİKKAT ÇÖKME TEHLİKESİ”
ADLI OYUNUNDAKİ
“WILLIE”
ROLÜNE ÇALIŞMA SÜRECİ

DİLEK YORULMAZ

HAZİRAN 2009

T.C
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ

TENNESSEE WILLIAMS'IN
“DİKKAT ÇÖKME TEHLİKESİ”
ADLI OYUNUNDAKİ
“WILLIE”
ROLÜNE ÇALIŞMA SÜRECİ

Dilek Yorulmaz

S.B.E. Film ve Drama Yüksek Lisans Programında Hazırlanan

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Tilbe Saran
Eş Danışman: Doç. Dr. Çetin Sarıkartal

Haziran 2009

İÇİNDEKİLER:

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
GİRİŞ.....	vi
1. BÖLÜM: DRAMATURJİK ÇALIŞMA.....	1
1.1. YAZARIN HAYATI VE TİYATRO ANLAYIŞI.....	1
1.2. OYUNUN KONUSU.....	5
1.3. OYUNUN TÜRÜ.....	7
2. BÖLÜM: KARAKTER ANALİZLERİ.....	11
2.1. SUNUM.....	11
2.2. WILLIE.....	17
2.3. TOM.....	21
3. BÖLÜM: UYGULAMA ÇALIŞMASI.....	23
3.1. WILLIE ROLÜNÜN YORUMLANMASI.....	23
3.2. ROLE ÇALIŞMA SÜRECİ.....	37
4. BÖLÜM: SONUÇ.....	42
5. BÖLÜM: GÖREV DAĞILIMI.....	43

KAYNAKÇA.....	44
---------------	----

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans çalışmamda her zaman yanımda olan, tecrübeleri ile bana yeni kapılar açan sevgili hocalarım Doç. Dr. Çetin Sarıkartal, Tilbe Saran, Ayşenil Şamlıoğlu, Ezel Akay, Müge Gürman, Müjdat Gezen ve Tül Akbal Sualp'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez çalışmam boyunca elimi hiç bırakmayan, yoğun iş temposuna rağmen hep yanımda olan, tüm tacizlerimi hoşgörüle karşılayan sevgili hocam Ayşenil Şamlıoğlu'na büyük özverisi ve emekleri için ayrıca sonsuz teşekkürlerimi ve sevgimi sunuyorum.

Ve bu yolculukta daima benimle olan sevgili rol arkadaşım Onur Özaydın'a sabrı ve sevgisi için sonsuz teşekkürler.

ÖZET

TENNESSEE WILLIAMS'IN *DİKKAT ÇÖKME TEHLİKESİ* OYUNUNDAKİ “WILLIE” ROLÜNE ÇALIŞMA SÜRECİ

Yorulmaz, Dilek

Film ve Drama Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Tilbe Saran
Eş Danışman: Doç.Dr. Çetin Sarıkartal

Haziran 2009, 44 sayfa

Film ve Drama Oyunculuk Yüksek Lisans Programı'nda eğitim gören Dilek Yorulmaz tarafından Tennessee Williams'ın “Dikkat Çökme Tehlikesi” adlı oyunu ele alınmıştır. Bu çalışmada pratikten yola çıkarak teoriye varma şeklinde bir süreç takip edilmiştir. Seçilen oyunun metin değerlendirmesi, oyunun çözümlenmesi, karakter incelemeleri, bu süreç içerisinde yaşananlar, yapılan dramaturji çalışmaları, çalışma sırasında karşılaşılan sorunlar, çalışmanın başından sonuna ayrıntılı bir şekilde sunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dikkat Çökme Tehlikesi, Tennessee Williams, Dramaturji, Karakter Analizi, Uygulama, Süreç.

ABSTRACT

THE PERFORMANCE PROCESS FOR THE ROLE “WILLIE”
IN THE PLAY ***THIS PROPERTY IS CONDEMNED***
BY TENNESSEE WILLIAMS

Yorulmaz, Dilek

Film and Drama Master’s Program

Advisor: Tilbe Saran

Co-advisor: Doç.Dr. Çetin Sarıkartal

June 2009, 44 pages

The performance “Dikkat Çökme Tehlikesi” which is written by Tennessee Williams was examined by Dilek Yorulmaz who’s taking education in Film and Drama Master’s Program. In this study, she followed a process from practice to theory. The evaluation of the text of the selected performance, the analysis of the performance, the examination of characters, the course of the process, the studies of dramaturgy, the problems that are faced during the study have been presented in details from starting to the end.

Keywords: This Property is Condemned, Tennessee Williams, Acting, Dramaturgy, Character Analysis, Practice, Process

GİRİŞ

Bu çalışmada, Willie karakteri üzerinden oyuncunun rolünü yaratma süreci anlatılmaktadır. Amaç pratikten yola çıkarak teoriye ulaşmak, teorik ve pratik çalışmanın bileşenini yazılı olarak aktarmaktır.

Bu tez, Dramaturjik Çalışma, Karakter Analizleri ve Uygulama Çalışması olarak üç ana başlık altında toplanmıştır.

Dramaturjik Çalışma bölümünde oyunun konusu, oyunun türü, yazarın hayatı ve tiyatroya bakış açısı ele alınmıştır.

Karakter Analizleri kısmında ise tüm karakterlerin(Willie ve Tom) analizleri yapılmış, karakterlerin konuşma ve tavırları üzerinden istekleri saptanmaya çalışılarak rolün çözümlenmesi sağlanmıştır.

Uygulama Çalışması başlığı altında ise, rolün yaratım süreci, çalışmanın başlangıcından bitişine tüm hazırlık çalışmaları, deneyimler ve prova süreci aktarılarak pratiğin teorik olarak sunumu gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, oyuncunun rolünü yaratım sürecinde pratikte yaşadığı deneyimi yazıya dökebilmeyi deneyimlemektir.

1. BÖLÜM

DRAMATURJİK ÇALIŞMA:

Dramaturji oyun metninin seçilmesinden sahnelenmesine kadar olan süreçte metnin irdelenmesini, çözümlenmesini ve sahnelenmesini kapsayan sürecin tümüdür.

Bu başlık altında; Yazarın Hayatı ve Tiyatro Anlayışı, Oyunun Konusu ve Oyunun Türü üzerine çalışmalarımı sunacağım.

1.1. Yazarın Hayatı ve Tiyatro Anlayışı:

Aziz Çalışlar Tiyatro Sözlüğünde Tennessee Williams'tan şu şekilde bahseder:

Psikolojik-Gerçekçi Tiyatro'nun temsilcilerinden ABD'li oyun yazarı. Freud'cu düşüncenin etkisinde psikolojik gerçeklere yönelen Williams'ın tutarlı yönelimi, bu psikolojik gerçekleri, psikolojik oyunda olduğu gibi, salt Freud'cu psikanaliz yöntemi doğrultusunda, öznel bireyci bir çözüm açısından değil, ABD toplumunun gerçekleri olarak ele almış olmasındandır. Ne var ki, Williams, bireylerin psikolojik çelişmelerini toplumsal gerçeklik içinde görmek isterken, gerçeklere ampirik (deneysel) bir değerlendirmeden yana yaklaşır, bütün ağırlığı oyun kişilerinin dramatik gerilimi yaratacak tekil çatışmaları üzerine kurarak, tipiklikten ve nesnel bakış açısından uzaklaşır ve öznelcilik'e (Sübjektivizm'e) düşer. Williams'ın oyunlarında homoseksüel eğilimli, Oedipus kompleksli, iktidarsız ya da doymamış kişiler çevresinde, karşılıklı sorumluluk

ve duyarlılık, varoluş ve dirimsellik gibi kavramlar bir sorunsal ve bir “insanlık dramı” olarak, kimi zamanda popüler bir atmosfer içinde ele alınır.¹

Tennessee Williams 1911-1983 yılları arasında yaşamış, İkinci Dünya Savaşı sonrası önemli Amerikan yazarlarından biridir. Asıl adı Thomas Lainer Williams'tır. Mississippi eyaletinin Columbus kentinde doğmuştur.

Tennessee Williams Güneyli annesi Edwina'nın zarif, kibar ve soylu yanını, gezgin bir satıcı olan babasının ise alkol ve şiddete düşkünlüğü ile bağımsızlığını almıştır. Bu zıtlıklar arasındaki git-geller ise oyunlarının çatışmasında başrol oynamıştır. Doğduğu Güney bölgesinden Kuzeye göç eden yazar iki bölge arasındaki farklılıkları da oyunlarında sıkça kullanmıştır.

Williams'ın diğer bir konu kaynağının da kendi dünyası olduğu öne sürülür. Her oyununda aile bireylerinden ya da kendinden derin izler vardır. “Sırça Kümes”teki Laura aslında çok sevdiği kız kardeşi Rose'dur. Sık sık akli dengesizlikler yaşayan kız kardeşine bir dönem Lobotomi denilen bir beyincik ameliyatı yapılmış, ancak ondan sonra Rose hiç kendine gelememiştir. Bu olaydan bir yıl kadar sonra da Tennessee Williams kendini homoseksüellerin arasında bulmuştur.

“Oyunlarında kırılğan ve ruhsal dengesi bozulmaya yatkın kadınlar ve yumuşak başlı homoseksüel eğilimli erkekler yaşadıkları toplumun değişen değerleri karşısında uyumsuzlaşıp kaçmayı denerler ama mutsuz sonlara

¹ (Çalışlar, 1978, s. 343)

erişirler. Williams'ın işlediği temalar şunlardır: Yalnızlık ve kimsesizlik içindeki içli yaşamı sürdürme, yaşama tutunmak için cinselliğe sarılma, dışlanmış insana aşırı baskı ve suçunun cezalandırılması, yaşamı sürdürmek için çarpınma, fiziksel güzelliğin ve sanatsal canlılığın yok edilmesi.”²

Tennessee Williams'ın yıldızı 1950'ler de The Glass Menagerie(Sırça Köşk)ile parlar. Bu başarısı beraberinde şöhret ve parayı da getirir. Williams ardından: Summer and Smoke(Yaz ve Duman, 1948), The Rose Tattoo (Gül Dövme, 1950), Camino Real (1953), Cat on a Hot Tin Roof (Kızgın Damdaki Kedi, 1957), Suddenly Last Summer (Ansızın Geçen Yaz, 1958), Sweet Bird of Youth (Gençliğin Tatlı Kuşu, 1959), The Period of Adjustment (Uyum Zamanı, 1960), The Night of the Iguana (İguana Gecesi,1961), The Milktrain Doesn't Stop Here Anymore (Süt Treni Artık Burada Durmuyor,1963) oyunlarını yazar.1960 lar Williams'ın en verimli dönemidir.

“Bu oyunlardaki kurgu ve Dramaturji başarısının yanı sıra, oyun dili de gittikçe seçkinleşmiştir. Tennessee Williams'ın şiirsel dili, oyunlarındaki felsefi derinliği olan imge ve benzetmelerle değer kazanmıştır. Tennessee Williams'ın oyunları başlıklarından da anlaşılacağı üzere, dili hep şiirsellik ve derin anlam katmanları olan imgelerle yüklüdür. Williams, Amerikan oyun yazarları içinde en ilginç dramatik ve ebedi imgelerle incelikli benzetmelerin yaratıcısı olmuştur. Oyunlarında farklı türde imgeler ve sembolik anlam yükler bulunur:

1-Şiirsel ve romantik imgeler: Bunlar genellikle doğaya ilişkin imgelerdir.

² (Uslu, 2001, s. 247)

2-Gotik ve korkutucu imgeler

3-Cinsel imgeler

4-Dinsel imgeler”³

Tennessee Williams’ın en fazla kullandığı temalardan biri de ölüm temasıdır. Yazar oyunlarında sıkça ölüm ve ölüm korkusunu anlatır.

“Tennessee Williams’ın 1970’lerden sonra yazdığı oyunlarında mutsuz ve bataktaki insanlar, yine kırılğan ve uçurumdan düşmenin eşiğine gelmiş kadınlar vardır. Ancak bu oyunlarında yazar ilk oyunlarına kıyasla Güney’in etkisinden uzaklaşmıştır. Cinsellik ve buna bağlı olarak homoseksüel aşk temaları 1960’ların oyunlarına kıyasla daha uluorta, iyice açık seçik ve doğrudan işlenmiştir.”⁴

Yazarın son dönem eserlerinde birçok değişim gözlenmektedir. Bunlardan biri de karakterlerin soyutlaşmasıdır.

“Örneğin *The Red Devil Battery Sing*(Kırmızı Şeytanın Batarya İşareti,1979) oyunundaki karakterlerin sadece kadın ve erkek olarak anılmış olması ilginçtir.”⁵

Williams zamanla oyunlarındaki çatışmaları farklı bir noktaya taşımıştır. Şehrin insanlar üzerindeki yabancılaştırma etkisi, teknolojinin getirdiği duyarsızlaşma, tüketim toplumunun insanı giderek tatminsizleştirmesi gibi konulara ağırlık vermiştir. Ama tüm bunları anlatırken yine hasta ve sağlıksız karakterlerinden vazgeçmemiştir.

³ (Uslu, 2001, s. 252-256)

⁴ (Uslu, 2001, s. 272-273)

⁵ (Uslu, 2001, s. 276)

“*Tennessee Williams’in homoseksüelliği açıkça tartışabildiği ve büyük oranda otobiyografik özellikler taşıyan oyunu Something Cloudy, Something Clear(Bulutlu Bir Şey, Apaçık Bir Şey)’dir.*”⁶

Tennessee Williams, Newyork’ta ki Elysee Oteli’nde ki odasında, 24 Şubat 1983’te ölü olarak bulunur. Burun damlasının plastik kapağı boğazına kaçmış ve boğularak ölmüştür.

1.2 Oyunun Konusu:

Tennessee Williams’ın “*Dikkat Çökme Tehlikesi*”⁷ adlı oyunu Willie karakterini uzun ve boş tren rayları üzerinde yürürken görmemizle başlar.

Oyunda belirtildiği üzere zaman, Mississippi kasabasının soğuk ve nemli, kendine özgü süt beyaz sabahlarından biridir.

Willie elinde oyuncak bebeği, rayların üzerinde şarkı söyleyerek ilerlemektedir. Amacı şimdiye kadar hiç kırılmamış bir rekor kırmak, düşmeden rayların üzerinde gidebileceği en uzun mesafeye varmaktır.

Tam bu sırada elinde uçurtmasıyla Tom sahneye girer ve Willie’ye “*Merhaba? Sen kimsin?*”⁸ diye sorar, “*Willie: Düşünceye kadar tek söz söyleme bana.*”⁹ diyerek onu durdurur, böylece karakterler arasındaki sözlü ilişki başlamış olur.

Willie Tom’a elindeki oyuncak bebeğini uzatır tutması için, böylece düşerse bebeğine bir şey olmayacaktır. Tom bebeği alır, Willie Tom’a raylarda

⁶ (Uslu, 2001, s. 282)

⁷ (Williams, 1999, s. 25)

⁸ (Williams, 1999, s. 28)

⁹ (Williams, 1999, s. 28)

düşmeden yürüyerek, yürümeye nereden başladığını ve nereye kadar gitmeye çalıştığını hararetle anlatır. Willie, şimdiye kadar geldiğim en uzun mesafe bu derken dengesini kaybeder ve yere yuvarlanır.

Tom ona yardım eder, Willie'nin dizinde küçük bir sıyrık vardır ama Willie'nin asıl derdi dizindeki sıyrık değil bileziğinden düşen elmas parçasını bulmaktır! Tom ona inanmaz, bu hırpani kılıkta, tren raylarında yürüyen birinin elmas bir bileziği olamaz der. Willie Tom'u kesin yargısı için azarlar. Böylece aralarında bir sohbet başlar. Willie Tom'a adını sorar ve kendisinin de onun gibi bir erkek adına sahip olduğunu söyler, ardından da babasının ona niye bu adı koyduğunu anlatır. Sonra okuldan, okuldaki öğretmeni Miss Preston'dan ve niye okulu bıraktığından bahseder. Okul konusunda anlaşmazlığa düşerler; Tom Willie'ye okulu bırakmasının doğru olmadığını söyler, Willie ise bir genç kızın bilmesi gereken her şeyi zaten ablası Alva'dan öğrendiğini söyler, böylece Willie ablasını anlatmaya başlar Tom'a.

Onun bir film yıldızına benzediğini, tüm erkeklerin gözdesi olduğunu ve sonunda da nasıl öldüğünü anlatır. Alva'nın filmlerdeki gibi şaşalı bir şekilde değil, hastane odasında sessiz ve yalnız öldüğünü söyler. Alva ölünce Willie tek başına kalmıştır. Alva'nın verem olmasından önce annesi bir makinistle kaçmış, babası da kendisini içkiye vurmuştur, bir süre sonra babası da ortadan kaybolmuştur. Willie şimdi "*Dikkat! Çökme Tehlikesi*"¹⁰ levhası asılı eski evlerinde yalnız başına, kaçak olarak yaşamaktadır. Yemek ihtiyacını da

¹⁰ (Williams, 1999, s. 28)

öplerden bulduğu artıklarla karşılaşmaktadır. Willie, Tom'a tüm hayat hikâyesini anlatır. Tom, Willie'nin hayatını şaşkınlıkla dinlerken Willie hayatından mutlulukla bahsetmektedir! Alva'nın tüm sevgililerinin artık ona miras kaldığını, her gece onlarla gezip, dans ettiğini de özellikle anlatır. Tom'un yanından ayrılmadan önce de tıpkı ablası Alva gibi ölmek istediğini ve sevgililerini de ölümünden sonra, yine ablası gibi, bir başkasına miras bırakacağını söyler.

Willie Tom'a hoşça kal der ve tıpkı oyunun başlangıcında olduğu gibi, şarkı söyleyip raylarda yürüyerek yavaş yavaş gözden kaybolur.

Oyunun akışı kısaca böyledir; oyunda farklı konumdaki bir kız ve bir erkek çocuğunun diyalogları, kız çocuğunun trajik öyküsünü olduğundan farklı biçimde, yaşadıklarını yaşamamış olma isteğini bastırarak, erkek çocuğuna anlatması şeklinde biçimlenir.

1.3 Oyunun Türü:

Tennessee Williams'ın oyunlarını psikolojik-gerçekçi olarak adlandırabiliriz. Yazar oyunlarında genel olarak çürümüş dünyadan, bu dünyanın içinde sıkışmış, kurtulmaya çalışan ama düzenin içinden çıkamayan, sonu ölüm ya da hüznle biten karakterlerinden bahseder.

Williams'ı bireyci olarak sınıflandırabiliriz. O, oyunlarında bireyler üzerinden topluma göndermeler yapar. Ona göre kusurlu birey kusurlu toplumdan doğar.

Oyun yazarlığının başlangıcında Williams, Miller gibi toplumsal çelişkileri bir sistem sorunu olarak değerlendirip çözümü sosyalizmde görürken, daha sonra

belirli bir ideolojinin kurumlaşmasıyla toplumsal sorunların çözülebilirliğine olan inancını yitirmiştir.¹¹

Oyunun konusu, kişileri gerçek yaşamdan alınmaktadır, oyunlarında şiirsel ve imgelemlerle dolu bir dil kullanır. Çürümenin karakterleri üzerindeki sürecini ve etkisini en ayrıntılı bir biçimde aktarır.

Williams'ın baş oyun kişileri gerçekler karşısında, bir "varoluş" eylemi içinde değil "yokoluş"a doğru sürüklenen insanlığın imajı olarak, kendi güdülerinin doğrultusunda, kendine acımanın ön plana çıktığı bir kimlik arayışı içindedirler. Williams " çürümüş dünya" betimlemesi ile insanlığın sosyal ve moral parçalanışının yorumunu yaparken geleneksel özellikler taşımayan bir başrol kişisi yaratır. Kaçak oyun kişilerinin hiç biri ne cesur, ne zeki, ne de ahlaken iyidirler. Yaşadıkları yoğun iç çatışmalar ve çevresel uyum problemleri yüzünden nörotik olarak ayıran en önemli özellik, duyarlı, kırılğan, romantik ruhlarıdır. Yazarın hem kaçak hem de uzlaşımçı karakterleri, yıkımı bir yazgı gibi yaşarlar. Trajik etki kaçakların yıkımından ortaya çıkan acı(pathos) ile gerçekleşir.¹²

"Dikkat Çökme Tehlikesi"¹³ oyunu da aynı bu özellikleri içinde barındırır. Oyunda bir bireyin(Willie) içinde bulunduğu çürümüş dünya, yine o bireyin ağzından seyirciye aktarılır. Çürük toplumun birey üzerindeki etkisi en somut ve acımasız haliyle gözler önüne serilir:

¹¹ ((TiyatroAraştırmalarıDergisi, Aralık 2004, s. 18)

¹² (TiyatroAraştırmalarıDergisi, Aralık 2004, s. 18)

¹³ (Williams, 1999, s. 28)

Kaçak karakterlerin boğucu gerçeklikten, çürümeden kaçış biçimleri, çeşitli benlik (ego) savunma düzenekleri ile örtüşür. Bunlar genellikle karakterdeki obsesif (zorlanımlı) özellikleriyle kolayca ayırt edilirler. Kaçak karakterler genellikle kaçış biçimlerinin bir kaçını birlikte kullanır:

Fiziksel yer değiştirme: *Fiziksel kaçışta, kaçak karakter mekân değiştirme yoluyla çürümeden, tutsaklıktan kurtulmaya çalışır.*

İngeleme sığınma: sanatsal ve entelektüel uğraş: *Williams'ın çoğu karakteri çürümeden kurtulmayı bazen gerçekliğine kendilerini de inandırdıkları bir hayal dünyası kurarak gerçekleştirmeye çalışırlar. İmgeler dünyasında gerçeklikte olmayan, ulaşmak istedikleri pek çok özellik vardır. Çocukça bir saflık, günahsızlık, temizlik, sevgi...*

Anılara kaçış: *Bu karakterin geçmişte yaşadığına, var olduğuna kendini tümü ile inandıramadığı bir geçmişe duyulan özlemdir ve dayanılmaz gerçekliğin telafisine yöneliktir.*

Felsefeye ve dine sığınma: *Bazı oyunlarda başka kaçış düzenekleriyle birlikte, ya da tek başına kullanılan metafizik boyutta bir kaçış düzeneğidir. Bu düzeneği kullanan kimi kaçak karakterler bilinçdışı bir yönelişle dünya, evren, Tanrı, insan; varoluşun anlamı; ruh ve beden; varlık ve yokluk; yaşam ve ölüm gibi kavramlar üzerine soyutlamalar yaparak gerçekliğin entelektüel yorumuna girişirler.*

Alkol/uyuşturucu bağımlılığı; zorlanımlı cinsellik; dış dünyada soyutlanma; arınma arzusu: *Williams'ın özel yaşamında olduğu gibi, karakterlerinin*

çoğunun da çürümenin baskısından kurtulmak için alkol ya da uyuşturucunun verdiği geçici rahatlık duygusunu yaşamak için bu nesnelere bağımlı hale geldikleri görülür. Bazı oyunlarda rastladığımız karakterler ise sosyal yaşam içinde yalnızlık, iletişimsizlik ve güvensizliği telafi etmek için cinselliği ve cinsel tercihlerini zorlanımlı bir biçimde yaşamayı alışkanlık haline getirmişlerdir. Çoğu kez seçiciliğin olmadığı, sadece temeldeki sevilme, anlaşılma ve güven duygusunun doyumuna yönelik cinsel arayışlar karakterler için bir iletişim biçimi ve sığınak işlevi taşır.

Kaçak karakterler ateş, su, yağmur, rüzgâr, ışık gibi doğal metaforları kullanarak çürümenin bulaştığı ruhlarını, bedenlerini, çürümenin yayıldığı yaşam alanlarını (ev, mahalle, kent, özellikle Williams'ın en son oyunlarında tüm dünya) arındırmaya çalışırlar. Oyunlarda karanlık, gölge, krater ağızları, vahşi orman, uçurum zirveleri, kıraç topraklar vb. kaçınılan, kaos içindeki dünyanın imgeleridir. Şeffaf, beyaz gökyüzü, yıldızlar, çeşmeler ve serinlik saflığı, kuşlar, özgürlüğü simgeleyen arınış metaforlardır. “Ölüm” hem çürüme olgusundan kesin kurtuluş hem de mutlak arınma yolu olarak yer alır. Oyunlarda “ışık” yaşamı, “gölge” ölüm ile yaşam arasındaki belirsiz alanı, “karanlık” ölümü simgeler. Bütün bunlar hem dünyadaki bozulmanın, kirlenmenin tespit edilmesini, hem de ondan kurtuluşu göstermeye yardımcı olurlar.¹⁴

¹⁴ (TiyatroAraştırmalarıDergisi, Aralık 2004, s. 18)

“*Dikkat Çökme Tehlikesi*”¹⁵ oyununda Williams anılara kaçış, zorlanımlı cinsellik ve imgeleme sığınma kaçışlarını kullanmıştır. Ayrıca beyaz gökyüzü temasıyla Willie'nin saflığını, ölüm temasıyla ise çürüme olgusundan kurtulma ve arınma isteğini anlatmak istemiştir.

2. BÖLÜM:

KARAKTER ANALİZLERİ

Karakter Analizleri bölümünde karakterlerin(Willie ve Tom) incelemeleri ve öncesinde yapılan sunum yer almaktadır.

2.1 Sunum:

Bu sunum için istekler üzerinden giden bir çalışma şekli izlenmiştir. “*Dikkat Çökme Tehlikesi*”¹⁶ oyununu ilk ele alındığında Willie'nin gözünden sorular sorularak isteklerine cevaplar aranmıştır.

1-Bu oyunda ne oluyor?

Tennessee Williams'ın “*Dikkat Çökme Tehlikesi*”¹⁷ oyununda bozuk düzene, sisteme karşı bir eleştiri söz konusudur. Yazar bu eleştirisini iki çocuğun karşılıklı konuşması üzerinden anlatır. Oyundaki iki çocuktan Willie, 13 yaşında bir kız çocuğudur görünüşte, ama Willie'yi tanımaya başladıkça onun normal bir çocuk gibi, yani yaşlıları gibi bir hayat sürmediğini ve onlar gibi davranışlar geliştirmedikini görürüz. Willie, ona sunulan hayat koşulları karşısında

¹⁵ (Williams, 1999, s. 28)

¹⁶ (Williams, 1999, s. 28)

¹⁷ (Williams, 1999, s. 28)

yaşıtlarından çok farklı bir boyutta yaşamaktadır. Okula gitmesi gerekirken tren raylarında hayatını geçiren, çökmek üzere olan terk edilmiş bir evde gizlice yaşayan, karnını çöpten bulduğu artıklarla doyurmaya çalışan yalnız bir çocuktur. Daha da trajik olan ise Willie'nin bir çocuk olmasına rağmen, yalnızlığından dolayı çevresindeki insanlar tarafından istismar edilmesidir.

Willie'nin raylarda yürüdüğü sırada Tom'un yani diğer çocuğun gelişile durum bozulur. O ana kadar Willie, yalnız dünyasında kendi ile baş başadır. Tom ondan biraz daha büyük, 14-15 yaşlarında bir çocuktur, ama Tom yaşıyla ve cinsiyetiyle uyumlu bir çocuktur. Elinde uçurtmasıyla “*Merhaba*”¹⁸ der Willie'ye ve ardından da merak eder “*Sen kimsin?*”¹⁹ Willie çok önemli bir işle meşguldür, su deposundan telefon direğine kadar hiç düşmeden rayların üzerinde yürüme rekoru kırmak üzeredir, hemen susturur onu “*Düşünceye kadar tek söz söyleme bana.*”²⁰ Sonra bebeğini Tom'a uzatır tutması için, böylece aralarında bir diyalog başlar.

Oyun boyunca iki çocuğun farklılıklarını, Tom'un olması gereken çocuk pozisyonundan Willie'nin hayatına nasıl şaşkınlıkla baktığını, Willie'nin hayatıyla olan çelişkilerini, tüm bilmişliğine ve yaşadıklarına rağmen küçük bir kız çocuğu olduğunun her fırsatta ortaya çıkışını görürüz. Willie, hayalleriyle karışan gerçek dünyası içinde, ablası Alva'ya öykünen küçük yaşamının trajedisıyla karşılar bizi.

¹⁸ (Williams, 1999, s. 28)

¹⁹ (Williams, 1999, s. 28)

²⁰ (Williams, 1999, s. 28)

2-Willie bu oyuna niye konmuş?

Willie, bu oyunda bir yandan kendi trajedisini yaşarken, diğer yandan da ablası Alva'nın hayatını anlatan bir anlatıcı pozisyonundadır. Bizler Willie'nin hikâyesini izlerken, bir yandan da Alva'nın hayatını dinleriz. Zaten Willie'nin hayatı da Alva'ninkine öykünmekle geçer. İki paralel hayat görürüz karşımızda, yaşanmış ve yaşanmakta olan. Tek bir hikâye gibi görünse de iki hikâye vardır ve asıl hikâye Alva'nın hikâyesidir. Willie, Alva'nın yaşadıklarının tekrarı olmak istemektedir. Hem oyunun başkahramanı, hem de oyunun anlatıcısı olan Willie'nin gözünden, onun hayal dünyasından, Alva'yı ve yaşadığı toplumun durumunu görürüz.

3-Willie'nin üstün isteği ne?

Willie, Tom ile karşılaştığı andan itibaren ona hep Alva'yı anlatır. Alva'nın ne kadar güzel olduğundan, nasıl dans ettiğinden ve film yıldızlarına benzediğinden bahseder. Oyun boyunca Willie'den hep Alva'yı dinleriz. Willie'nin üstün isteği, onun için vazgeçilmez olan ablası Alva gibi olmaktır. Öyle ki ölümünün bile Alva'nınki gibi olmasını ister. Alva'nın yaşadığı gibi uzun süre yaşamak istediğini ve yine onun gibi ciğerleri delinerek ölmek istediğini söyler Tom'a; ama tıpkı Alva'nın ki gibi inci küpeleri ve som altın gerdanlığıyla.

Tom ile karşılaştığı andan itibaren Willie'nin isteği Tom ile hayallerini, olmak istediklerini, yaşadıklarını konuşmaktır. Willie kendi yaşıtı birini karşısına almanın keyfini çıkartıp, onunla yalnızlığını paylaşır.

Böylece Alva'yı ölümsüz kılacaktır kendince. Hayatını filmlerdeki büyülü sahneler gibi yaşamak ister Willie, ama diğer yandan da hayatın gerçeklerinin film sahnelerindeki gibi olmadığını farkındadır.

4-Willie, Tom'u nasıl konumlandırıyor?

Willie, Tom'u kendinden büyük olmasına rağmen küçük bir çocuk gibi konumlandırıyor. Ama Tom kısa bir süre için de olsa, onun yalnızlığını paylaşacak, hayallerini anlatacak bir kişi olarak ortaya çıkıyor. Hem Tom'u birçok yerde bilmişlik taslayarak küçümsüyor, hem de konuşacak birine ihtiyacı olduğu için, anlatacaklarını bitirene kadar onu bırakmak istemiyor. Willie Tom'u sıkışmış dünyasında ayaküstü bir ahbap konumuna koyuyor.

5-Oyunun içinde hangi alt istekler beliriyor?

a-Willie'nin Tom ile konuşma isteği,

b-Willie'nin tren raylarında düşmeden su deposundan telefon direğine kadar yürüme isteği (*ablası gibi rekor kırma isteği*),

c-Tom'un Willie ile konuşma isteği,

d-Willie'nin Tom'a kendini olmak isteği kişi gibi gösterme isteği,

e-Willie'nin Tom'a ablası Alva'nın hikâyesini anlatma isteği,

f-Tom'un Willie'ye hiç de onun zannettiği gibi aptal olmadığını kanıtlama isteği,

g-Tom ve Willie'nin birbirleriyle arkadaşlık kurma isteği,

h-Willie'nin Tom'a artık ablası Alva'nın yerine geçtiğini gösterme isteği,

ı-Willie'nin kendini Frank Waters'a kanıtlama isteği(*bir nefret durumu söz konusu olabilir*),

j-Willie'nin güçlü olduğunu kanıtlama isteği(*hayat karşısında ayakta durabildiğini görüyoruz*),

k-Willie'nin ablası Alva gibi ölme isteği,

l-Willie'nin ablası Alva'nın ölmemiş olmasını isteme isteği,

m-Willie'nin hayatını başa sarma isteği,

n-Willie'nin Tom'u hayatına alma isteği.

6-Willie'nin gözünden Alva:

Alva Willie için hep olmak istediği mükemmel bir örnektir. Willie hayatı boyunca hep Alva'ya özenir, onun hayatına, onun kıyafetlerine, onun âşıklarına ve hatta onun ölümüne... Alva, Willie için film yıldızları kadar güzel ve ulaşılmazdır; o her şeyi bilir, moda hâkimdir, güzel dans eder, tüm görgü kurallarını bir hanımefendi gibi, gereğince yerine getirir. Alva'nın hayatı film yıldızlarının ki gibi renkli sahnelerle doludur Willie için, ta ki Alva'nın ciğerleri delinene kadar...

Alva vereme yakalanınca tüm âşıkları teker teker onu terk ederler, ölümü de bir hastane köşesinde sessiz ve yalnız olur. Alva'nın ölümü Willie için her anlamda hayal kırıklığıdır. Annesi bir makinistle kaçtıktan sonra, babası da evi terk etmiştir; sadece o ve ablası kalmıştır. Bu yalnızlığında Alva onu hiç bırakmamıştır. Alva'nın ölümü hem Willie'nin yalnızlığı olmuş, hem de hiç filmlerdeki ölümlere benzememiştir! Willie için, bir film yıldızı gibi olan

ablasının ölümünün, onlarınkine benzememesi, Alva'nın Willie'nin gözündeki film yıldızı imajını da etkilemiştir. Alva, Willie için ablanın ötesinde, tüm ailesi olmuştur. Alva'nın varlığı, Willie'nin her şeyidir. Alva'nın hastalık döneminde de Willie onun tek arkadaşı olmuş, son anına kadar onu yalnız bırakmamıştır.

Sunum sonrası değişen cevaplar:

Sunumdan sonra yapılan eleştiriler doğrultusunda yukarıda sıralanan soru ve cevaplarda değişiklikler olmuştur; Willie “Ben de Alva gibi ciğerlerim delinerek öleceğim” derken aslında bu şekilde ölmek istediğini değil, böyle ölmekten korktuğunu saklamaya çalışmaktadır. Willie'nin Tom ile konuşma isteğinin asıl nedeni de yaşadıklarından ve yaşayacaklarından korkmadığını kendine kanıtlamaktır. Eğer korkusunu Tom'a belli etmezse sınavını verecek kendini de buna inandırmış olacaktır; bu yüzden de Willie aslında Tom ile bunun provasını yapmaktadır. Willie hayallerinde hep Alva gibi yaşamış, hep ona özenmiş ama Alva ölüp gittiğinde sefalet ve yalnızlık içinde kalan Willie olmuştur. Acısını ve korkusunu yenebilmek için de kendini aslında bu hayatı istediğine inandırma çabası içindedir.

Willie filmlerdeki gibi ölünebileceğine kendini inandırmaya çalışmaktadır çünkü içinde yaşadığı durumu görmek istemez.

Willie'nin anormal durumunun ortaya çıkabilmesi için normalmiş gibi ele alınması gerekir. Willie ne kadar normal olursa, anormalliği o kadar ortaya

çıkacaktır. Oyun boyunca korkuyu düşünmeden, korkuyu unutmaya çalışarak oynanmalıdır. Tom korkusunu görmezse Willie ölümden etkilenmeyecektir.

2.3 Willie:

Oyun, Willie'nin yaşadığı evin yakınlarında, herhangi bir Mississippi kasabasının banliyölerinden birinde, bir demiryolu geçidinde geçmektedir.

Willie, 13 yaşlarında, tuhaf görünümlü bir kız çocuğudur.

Willie'yi ilk olarak tren rayları üzerinde şarkı söyleyip, yürürken görürüz. Evinin yakınlarında boş bir demiryolu üzerinde, elinde eski oyuncak bebeği ve çürük bir muzla kendi dünyasında gezinmektedir. Tom'un sahneye girdiğini fark etmesiyle durumu değişir. Etrafında kendinden başka birinin özellikle de bir erkek çocuğunun olması, Willie'nin bir anda hem tavrında hem yürüşünde değişiklikler yaratmıştır. Çaktırmadan Tom'u süzer, daha kadınsı bir tavır ortaya koyar ve çocuğun dikkatini çekmeye çalışır. Ama tüm bunları yaparken aslında onunla hiç ilgilenmiyormuş gibidir. Tom ise kızla konuşmak ister ve ona merhaba diyerek kim olduğunu sorar. Bunun üzerine Willie, Tom'u azarlar, ama hemen ardından da bebeğini tutması için ona verir. Willie'nin Tom'u hem azarlaması hem de onunla iletişim kurmak için bebeğini vermesi çelişkili bir durumdur. Bu nedenle, Willie'nin aslında Tom'la ilgilendiğini, iletişim kurmak istediğini anlarız. Zaten ardından da Tom'a nereden nereye kadar hiç düşmeden yürümek ve nasıl bir rekor kırmak istediğinden bahseder. Tam bu sırada yere yuvarlanır ve bileziğinin elmaslarından birini düşürdüğünü söyler, Tom ise ona inanmaz; sahteydi nasılsa der. Bu cevap üzerine Willie yeniden Tom'u

azarlar. ”*Sen sen ol, bu kadar kesin konuşma. Bakarsın kaçığın biriyimdir. İlk bakışta anlaşılmaz ki.*”²¹ Burada, Willie’nin hırçınlığına şahit oluruz. Ardından da ani bir duygu değişimini görürüz, yeni bir atak daha yaparak ve Tom’a adını sorar ve böylece konuşmaya kaldıkları yerden devam ederler. Willie’nin Tom üzerindeki yönetici tavrı ve git-gel durumları henüz konuya girmeden bile, onun normal bir çocuk olmadığını bize gösterir.

Willie bunun ardından kendi adının da erkek adı olduğunu söyler. Nedenini açıklarken de ablası Alva’dan bahseder ama Alva’nın adını anmasıyla konuyu geçiştirmesi bir olur. ”*Sen niye okula gitmedin bugün?*”²² diye sormasından Alva’nın Willie için ne kadar önemli olduğunu ve ondan söz ederken ne kadar zorlandığını anlarız. Tom ”*Rüzgâr çıkacak sandım uçurtma uçururum dedim*”²³ diyerek cevap verir. Bunun üzerine Willie ”*Neden öyle sandın bakalım?*”²⁴ der. Tom ”*Gök bembeyazdı ya*”²⁵ der. Willie gökyüzüne bakar, sahiden de bembeyaz olduğunu görür ve kendinden geçer. Willie o an gerçekten çocuk olmuştur; her şeyi, içinde bulunduğu durumu unutmuştur. Williams’ın burada vurguladığı ve oyunun ilerleyen pek çok sahnesinde vurgulayacağı beyaz gökyüzü, Willie’nin saflığının ve aslında olması gereken çocukluğunun ifadesidir. Bu sahnelerde Willie’nin saf ve çocuksu hallerinin seyircisi oluruz. Ancak Willie’nin bu çocukluğu Tom’un ”*Sen okula neden gitmedin peki?*”²⁶

²¹ (Williams, 1999, s. 28)

²² (Williams, 1999, s. 28)

²³ (Williams, 1999, s. 28)

²⁴ (Williams, 1999, s. 28)

²⁵ (Williams, 1999, s. 28)

²⁶ (Williams, 1999, s. 28)

sorusuyla son bulur. Willie bu soruyla birlikte hayal aleminden, yani aslında olması gereken yerden içinde bulunduğu hayata dönmüş, sanki bir duvara çarpmıştır. ”Bıraktım ben. Bu kış ikinci yıl doluyor. ”²⁷ cevabı, kısa bir an bile olsa çocukluğunu yaşamasına izin verilmediğini düşündüğünü gösterir. Niye okulu bıraktığını kendince açıklar, sözde cebir dersleri başlayınca sıkılıp bırakmıştır, kendi gitmek istememiştir, ama tüm bu anlattıklarından aslında durumun tam tersi olduğunu, Willie’nin yaşam koşullarından ötürü okuldan ayrıldığını anlarız.

Sonra tekrar Alva’dan bahseder, bir kızın bilmesi gereken her şeyi zaten Alva’nın ona öğrettiğini, ablasının ne kadar mükemmel ve aranan bir kadın olduğunu coşkuyla anlatır. Ardından aralarında şu diyaloglar geçer:

Willie: Alva şimdi nerede dersin?

Tom: Memphis’te mi?

Willie: Haayur.

Tom: New Orleans?

Willie: Haayur.

Tom: St. Louis?

Willie: Çatlasan da, bulamazsın.

Tom: Nerede söyle öyleyse.

Willie: Kemik tarlasında.

Tom: Neresi dedin?

Willie: Kemik tarlasında, mezarlıkta, tahtalıköyde! Laftan anlamaz mısın sen?”²⁸

²⁷ (Williams, 1999, s. 28)

²⁸ (Williams, 1999, s. 28)

Willie'nin ablasının ölümünden bu şekilde bahsetmesi ilginçtir. Başından beri Tom ile olan diyaloglarındaki ve davranışlarındaki tutarsızlıkların üzerine buradaki soğukkanlı tavrı, Alva'nın travmatik durumunun göstergesidir. Bunun üzerine Willie belki de Tom ile konuşmasının başlangıcından bu yana ilk olarak gerçekten samimi duygularını ifade eder ve ona evlerini gösterip eski günlerinden bahseder. Annesinden, babasından, çökmek üzere olan evlerinden ve ablasından... Ablasının gözde bir kız olduğunu ve film yıldızlarına benzediğini, erkeklerin ona hayran olduklarını anlatır. Ama Alva'nın ölümü filmlerdeki gibi olmamıştır. *"Filmlerdeki ölümlere hiç benzemiyordu."*²⁹ Willie'nin en çok kullandığı cümlelerden biri de budur. Alva hastalandığında bütün sevgilileri onu terk etmiş, hastanede sessiz ve yalnız ölmüştür. Willie ablasının hastalığında yok olan sevgililerinin, ablasının ölümünden sonra nasıl ortaya çıktıklarını ve artık Alva yerine her gece onu gezdirdiklerini söyler! Artık Willie'nin Alva'nın yerine geçtiğini ve onun hayatını yaşadığını anlarız. Willie bunu anlatırken bundan hayatta en çok istediği şeymiş gibi bahseder ama aslında Willie Alva'nın sonunu yaşamaktan korkmaktadır. Alva'nın hayatı filmlerdeki gibi yaşanmamıştır, oysa Willie hep öyle olduğunun hayalini kurmuştur ama gerçekte öyle olmamıştır. Alva öldüğünde hayatla yüzleşen Willie olmuştur, hep özendiği Alva'nın hayatını yaşamaktadır, ama şimdi bu hayatı yaşamak istememektedir. Sonunun Alva gibi olması, Willie'nin en büyük korkusudur.

²⁹ (Williams, 1999, s. 28)

Metindeki ipuçlarından yola çıkarak Willie'nin, çökme tehlikesi olan bir evde yaşayan, çöplerden bulduklarıyla karnını doyuran, yalnızlığı ve çaresizliği çevresindekiler tarafından istismar edilen ama bunlara rağmen, sanki çok güçlü ve hayatından memnunmuş gibi davranıp, yoğun duygu geçişleri ve garip tavırları olan, git-gel akıllı, tuhaf bir küçük insan olduğunu söylemek mümkündür.

Willie her an her şeyi yapabilecek bir karakterdir; bunu Tom'a olan tavırlarından anlarız. Ablasının ölümü onu hayal kırıklığına uğratmıştır. Takıldığı noktalar vardır; sürekli olarak Alva'nın ölümünün filmlerdeki gibi olmadığından ve beyaz gökyüzünden bahsetmektedir. Buradan çocukluğunu yaşayabilme ve çürümeden mutlak olarak arınma isteği içinde olduğunu söyleyebiliriz.

2.2 Tom:

Tom 14-15 yaşlarında bir erkek çocuğudur.

Sahne de onu Willie'yi şaşkınlıkla izlerken görürüz. Metindeki ipuçlarından Tom'un meraklı bir çocuk olduğunu anlayabiliriz. Rüzgâr çıkacağını düşünerek uçurtma uçurtmaya gelmiştir tren raylarının oraya, ama Willie'yi görünce uçurtmayı unutup onunla konuşmak istemiştir. Tom Willie'den bir iki yaş daha büyüktür. Willie'den daha şanslıdır, okula giden, uçurtması olan bir çocuktur. Aynı zamanda da oldukça bilmiş bir çocuktur. Bunu Willie yere yuvarlandığında aralarında geçen diyalogdan anlıyoruz;

“Tom: Canın yandı mı?”

Willie: Azıcık dizim sıyrıldı. İyi ki ipek çoraplarımı giymemişim.

Tom: Tükür üstüne. Acısını alır.

Willie: Peki.

*Tom: Hayvanların merhemidir bilirsin. Onlar yaralarını yalarlar hep.*³⁰

Tom'da diğer erkek çocukları gibi bir kız çocuğu olan Willie'ye karşı ilgisiz değildir. Willie'nin giysileri, tavırları Tom'u fazlasıyla heyecanlandırmıştır. Willie'nin anlattıkları karşısında hem şaşırdığını hem de korktuğunu görürüz zaman zaman. Bazı noktalarda ona inanırken pek çok kez anlattıklarının yalan olduğunu düşündüğüne, birçok kez ise kıza acıdığına ama diğer taraftan da onun üzerine gitmekten geri kalmadığına şahit oluruz.

“Tom: Frank Waters dedi ki...

Willie: Ne demiş?

Tom: Bilirsin sen.

Willie: Neyi bileceğim?

*Tom: Onu içeri almışsın, soyunup dans etmişsin onun için.*³¹

Willie Tom'un bu sözlerini duymazlıktan gelir ama Tom isteğini söylemekten vazgeçmez:

*Tom: Benim için de yapmaz mısın?*³²

Tom da diğerleri gibi Willie'den faydalanmak ister. Frank Waters'ın anlattıklarını yaşamının hayalini kurar! Ama Willie konuyu değiştirip okuldan bahsetmeye başlayınca bir dost gibi onu dinlemeye devam eder. Tom'un oyunun bazı yerlerinde bir çocuk gibi, bazı yerlerinde ise bir erkek gibi davrandığına tanık oluruz.

³⁰ (Williams, 1999, s. 28)

³¹ (Williams, 1999, s. 28)

³² (Williams, 1999, s. 28)

Bazı zamanlar Willie'nin anlattıkları karşısında paniğe kapıldığını, kızın durumunun tam olarak farkına varamadığını görürüz. Metnin birçok yerinde Willie hayallerini coşkuyla anlatırken, Tom'un sadece izleyici olarak kaldığı göze çarpar. Ama buna rağmen Willie'ye kafa tutabilecek kadar cesur olduğunu da söylemek mümkündür. Ayrıca, Tom'un Willie'yi daha önceden tanıdığı da açıkça ortadadır. Frank Waters ile olan hikâye de bunun kanıtıdır.

Çocukluk ve yetişkinlik arasında, tam da ergen döneminde olan Tom ve Willie kaldıkları araf noktasında hem kendi kimliklerini hem de içinde buldukları durumu algılama, tartma ve sonuçlandırma durumundadırlar. Willie ile karşılaşmasından ya da çarpışmasından sonra Tom asla eskisi gibi olamayacaktır!

3.BÖLÜM

UYGULAMA ÇALIŞMASI

3.1. Willie rolünün yorumlanması:

Rolün yorumlanması sürecinde, sunum sırasında ve sonrasında birçok konuda eksikler olduğu görülmüş ve replikler üzerinden giderek ayrıntılı bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte gözden kaçan, ilk bakışta farklı ya da daha yüzeysel yorumlanan birçok yerdeki eksikler telafi edilmeye çalışılmıştır.

Willie'yi ilk kez sahnede tek başına raylarda yürürken görürüz. Bir elinde hırpalanmış oyuncak bebeği, diğer elinde ise çürük bir muz vardır. Yazarın

tarifine göre garip görünümlü bir kızdır, üzerine ne bulduysa takmış takıştırmış gibidir.

Willie yazarın verdiği bilgilere yakın bir kız olarak düşünülmüştür. Willie her an her şeyi yapabilecek, bir anda hiç beklenmedik tepkiler verebilecek bir kızdır. Boş bir arazide elinde bebeği, üzerinde garip giysileri tek başına yürüyerek, yalnızlığını paylaşabilecek birini yakalamayı umuyordur. Willie bunu her gün denemektedir, tutunabileceği ya da en azından onunla çökmek üzere olan evinde yalnızlığını paylaşabileceği bir beyaz atlı prens hayalini kurmaktadır.

Bu sahne çok önemli bir şey yapıyormuş gibi büyük konsantrasyon ve ciddiyetle oynanmıştır. Öyle ki, rolü oynayan kişi olarak sanki yolu tamamlayamadan düşersen kıyamet kopacaktır. Tom'un devreye girmesiyle bu durum daha da vurgulanmıştır. Önce Tom ile ilgilenmiyormuş gibi davranıp, sonra iletişim kurma yolu seçilmiştir. Delibozuk bebek bahane edilerek Tom'la ilişki kurulmuş, denge kaybı sonucu yere yuvarlanmasıyla ortaya çıkan durum çocuklar arasında tuhaf bir samimiyet doğurmuştur.

“Tom: Canın yandı mı?”

Willie: Azıcık dizim sıyrıldı. İyi ki ipek çoraplarımı giymemişim.

Tom: Tükür üstüne acısını alır.

Willie: Peki”³³

Tom'un bu yaklaşma üzerine korkuya kapılıp konuyu değiştirmesi Willie'nin sinirini bozmuştur. Sonrasında ne kadar önemli biri olduğunu vurgulamak ve

³³ (Williams, 1999, s. 28)

ona bacaklarını göstermek için ipek çoraplarından bahseder. Tom bacaklarıyla ilgilenmeye başlayınca da aynı şeyi bu defa o ona yapıp, onu yarı yolda bırakmak ister ve bileziğini bahane eder. Burada Willie'nin anlık değişimlerine tanık oluyoruz.

“Willie: Biliyorum. Olan, bizim bileziğe oldu. Elmaslardan biri düştü. Nereye gitti acaba?”

Tom: Kömürlerin arasında bulunmaz ki.

Willie: Bilmem. Pırıl pırıl parlıyordu.”³⁴

Bileziğinin ne kadar değerli olduğunu söyleme bahanesi ile Tom'a kafa tuttuğunu görüyoruz.

“Tom: Sahici elmas değildi nasılsa.

Willie: Sen nereden biliyorsun bakalım?

Tom: Bana kalırsa değildi. Sahici olsaydı, sen bir elinde bu külüstür bebek, bir elinde çürük bir muzla raylarda yürümezdin ki.”³⁵

Burada Tom'un önyargısı ortaya çıkıyor ve Willie sinirle üzerine yürüyerek şu cümleleri söylüyor;

“Willie: Sen sen ol, bu kadar kesin konuşma. Bakarsın kaçığın biriyimdir. İlk bakışta anlaşılmaz ki. Adın ne?”³⁶

Sinirle sarf ettiği bu sözler ve yaşanan gerginlik üzerine Tom'la iletişim kurma isteği ağır basıyor ve ona adını soruyor, bu da yine ani değişimler yaşayan bir kız çocuğu olduğunu gösteriyor. Elindeki uyduruk bileziklerin elmas olduğunu iddia etmesi de hayal dünyası geniş bir karakter olduğunu anlatıyor.

³⁴ (Williams, 1999, s. 28)

³⁵ (Williams, 1999, s. 28)

³⁶ (Williams, 1999, s. 28)

“Tom: Tom.

Willie: Benimki de Willie. İkimizinki de oğlan adı.

Tom: Seninkini neden öyle koymuşlar?

Willie: Erkek bekliyorlarmış, olmamışım. Bir kızları zaten varmış. Alva. Ablamdı. Neden okula gitmedin bugün?”³⁷

Bu konuşma beklentilere ters düşmüş, bir hayal kırıklığı olduğunu göstermektedir. Ama asıl önemli olan, Alva isminin geçmesiyle hemen konuyu değiştirmek istemesidir. Bu bölüm Alva'nın, Willie için önemini göstermektedir, aynı zamanda da Alva'yı anlatmaktan kaçışını belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır. Aslında anlatmak istediği Alva konusunu biraz daha ertelemek için gayret etmeye çalışmaktadır. İsim benzerliğinde ise ortak bir nokta bulmanın sevincini yaşamaktadır.

“Tom: Rüzgar çıkacak sandım, uçurtmamı uçururum dedim.

Willie: Neden öyle sandın bakalım?

Tom: Gök bembeyazdı ya.

Willie: Bir belirti mi bu?

Tom: Hu.

Willie: Doğru ya. Her şeyin üstünden bir süpürge geçmiş gibi. Di mi?

Tom: Yaaa.

Willie: Gök bembeyaz. Temiz bir kâğıt parçası tıpkı.

Tom: Yaa.

Willie: Ama rüzgâr müzgar yok.

Tom: Yok.

³⁷ (Williams, 1999, s. 28)

Willie: Çok yukarlarda, ondan duyamıyoruz. Ta yukarlarda, tepede, tavan arasında, eşyanın tozunu silip süpürüyor!”³⁸

Bu bölüm Willie'nin en coşkulu anlarından biridir. Gökyüzü ile çocukluğu arasında bir bağlantı kurmaktadır. Willie burada içinde bulunduğu durumu unutup, en saf hallerinden birini yaşamaktadır. Yine buradaki ani geçişinden onun git-gel anlarından birine şahit oluyoruz. Ama tüm coşkusuna rağmen yine de Tom'a kafa tutmayı ihmal etmiyor. Coşkusunun en yükseldiği anda Tom'un sorusuyla gerçek dünyaya geri dönüyor.

“Tom: Hı. Sen niye okula gitmedin?”³⁹

Gururlanmaya çalışarak çok önemli bir şey yapmış gibi davranıyor.

“Willie: Bıraktım ben. Bu kış ikinci yıl doluyor.

Tom: Kaçtaysın?

Willie: Beş A'da.

Tom: Miss Preston.

Willie: Bildin. Ellerin kirli diye tuttururdu. Raylardan boyuna dökülen kömür tozu bunlar diye anlatana kadar canım çıktı.

Tom: Sert kadındır.

Willie: Yok canım. Evde kaldığı için hayata küsmüş. Hiç kısmeti çıkmamış herhalde, zavallı. Kalan ömrünü Beş A'ya ders vererek geçirecek. Cebir dersi başlayınca bıraktım okulu, X'in neyin yerini tuttuğundan bana ne? Umurumda mı?”⁴⁰

Bu cümleler Willie'nin ağzından çıkan sözlerin tam aksini ifade ediyor. Okulun umurunda olmadığını söylerken aslında orada olmak için can attığını ama

³⁸ (Williams, 1999, s. 28)

³⁹ (Williams, 1999, s. 28)

⁴⁰ (Williams, 1999, s. 28)

bırakmak zorunda kaldığını anlıyoruz. Miss Preston'a duyduğu kızgınlığı onunla alay ederek göstermeye çalışıyor. Zaten sonrasında gelen cümlelerde bunu pekiştiriyor:

“Tom: Böyle raylarda sürtmekle de adam olamazsın ama.

Willie: Kırmızı bir uçurtmayı uçurarak da adam olamazsın ona bakarsan. Ayrıca...

Tom: Ayrıca ne?

Willie: Bir kızın hayatta ilerlemesi için görgü kurallarını bilmesi yeter. Ben öğrenecek ne varsa hepsini öğrendim ablam Alva'dan. Demiryolcular arasında pek tutulurdu ablam.”⁴¹

Tom'un bilmişliği karşısında daha da sinirlendiğini ve onu ezerek oynadığını görüyoruz. O an hayata karşı öfkesini Tom'dan çıkartıyor. Bu bölümde de yine Willie'nin yüksek çıkışlarından birine tanık oluyoruz. Ama hemen ardından Tom'la iletişim kurma ve ona hava atma isteği ağır basıyor ve yeniden Willie'nin coşkusuna kavuşuyor;

“Tom: Makinistler mi?

Willie: Makinistler, itfayeciler, kondüktörler. Katar yükleme şefi bile. Demiryolcular için bir pansiyon işletirdik biz. Ablam da nasıl anlatsam, assolist gibi bir şeydi. Güzelliği desen, valla film yıldızlarına benzerdi!

Tom: Ablan ha?

Willie: Ya. Hele içlerinden biri vardı, her gösteriden sonra kocaman, yürek biçiminde, kırmızı ipek bir kutuda çikolatalar, fındıklar, karemelalar falan getirirdi. Hepsi seçme. Harika, di mi?”⁴²

⁴¹ (Williams, 1999, s. 28)

⁴² (Williams, 1999, s. 28)

Yukarıda Willie'nin geçmişe takılı kaldığı anlardan birine şahit oluyoruz. Kendini bir masalın içindeymiş gibi düşünüyor, sonra masal şu repliklerle yavaş yavaş bozuluyor;

Willie: Şimdi Alva nerede dersin?

Tom: Mempish'te mi?

Willie: Haayur.

Tom: New Orleans?

Willie: Haayur.

Tom: St. Louis?

Willie: Çatlasan da, bulamazsın.

Tom: Nerede söyle öyleyse.

Willie: Kemik tarlasında.

Tom: Neresi dedin?

*Willie: Kemik tarlasında, mezarlıkta, tahtalıköyde! Laftan anlamaz mısın Sen!*⁴³

Burası da Willie'nin kırılma noktalarından biri olarak görünüyor. Ablasından bahsetmeye başladığı nokta başlangıç, nerede olduğunu haykırdığı an ise bitiş noktası olarak kendini belli ediyor. Cümleleri bittiğinde içindeki öfke ve üzüntü de akıp gidiyor. Bu konudan böylece, tıpkı bir bilmece soruyormuşçasına bahsetmesi, bunu öteleyerek anlatması, soğukkanlı ve dengesiz duruşlu yanını ortaya koyuyor.

“Willie: Şu kocaman sarı evde zamanında ne günler geçirdik biz.

Tom: Geçirmişsinizdir, inanırım.

Willie: Gece gündüz sazlar çalardı. Şimdi tek ses gelmiyor oradan, di mi?

Tom: Hı. Boş mu?

⁴³ (Williams, 1999, s. 28)

Willie: Beni saymazsan. Kocaman bir levha çaktılar.

Tom: Ne diyor?

Willie: “DİKKAT! ÇÖKME TEHLİKESİ”⁴⁴

Yukarıdaki diyaloglarda Willie'nin yaşadığı kırılma noktasına ve ilk defa Tom ile paylaşışına tanık oluyoruz. Tom'a çökme tehlikesi olan evinden bahsederken bütün olanları yeniden yaşadığını ve her defasında yeniden yüzleşmek zorunda kaldığını görüyoruz.

“Tom: Orada kalmıyorsun di mi?”

Willie: Nedenmiş?

Tom: Ne oldu peki? Herkes nereye gitti?

Willie: Annem bir trenciyle kaçtı. Peder de içkiye vurdu kendini.

Tom: Nerede şimdi?

Willie: Yok oldu. Kayıp bürosuna bildirmem gerekir herhalde. Annem yok olduğunda o da öyle yapmıştı. Derken benle Alva kaldık baş başa. Alva'nın ciğerleri delinene kadar. Greta Garbo'yu Camille'de görmüş müydün? Alva'yı öldüren hastalık vardı onda da! Verem.

Tom: Yaa?

Willie: Yalnız, tabii onun veremi çok güzeldi. Kemanlar çalıyor, beyaz çiçekler yağıyor boyuna, yığınla çiçek. Bütün aşıkları dönüp geliyorlar, nefis bir sahne!”⁴⁵

Tom'un orada kalmıyorsun değil mi demesiyle Willie'nin yeni bir dönüş yaşadığını anlıyoruz. Annesinin trenci ile kaçışını ise, çok önemli bir olaydan söz eder gibi anlattığını görüyoruz. Veremden bahsederken, veremin harika bir

⁴⁴ (Williams, 1999, s. 28)

⁴⁵ (Williams, 1999, s. 28)

durum olduğuna, film karelerinin içinde masal kahramanlarının mükemmel hayatlarının bir parçası olarak yaşanıldığına tanık oluyoruz.

“Willie: Ama Alva’nunkilerin hepsi yok oldu.

Tom: Yaa?

Willie: Batan gemiden kaçan fareler gibi! Böyle derdi kendisi. Yani... Filmlerdeki ölümlere hiç benzemiyordu. Filmlerde, biri ölürken kemanlar çalar.

Tom: Alva için çalınmadı diyorsun.

Willie: Boktan bir gramofon bile çalınmadı. Hastane yönetmeliğine aykırıymış.”⁴⁶

Burada da Willie tekrar Tom’a dönüyor, yine bir değişim yaşıyor ve içini döküyor. O an için Tom’u güvenecek bir sığınak gibi görüyor. Çok samimi bir şekilde onunla hayatını paylaşıyor.

“Willie: Bu giysiler onun. Bana miras kaldı. Alva’nın her şeyi benim oldu. Som altın zinciri dışında.

Tom: Ona ne oldu?

Willie: Ne mi? Hiç çıkarmazdı boynundan.

Tom: Yaa!

Willie: Ayrıca ablamın bütün sevgilileri de bana miras kaldı. Hepsi yok olmuştu dedim ya. Harcamalara katılmak zorunda kalırız diye korktular herhalde. . Ama şimdi teker teker dönüyorlar geriye, bir tomar boktan bozuk para gibi. Geceleri gezdiriyorlar beni.

Artık ben de gözde bir kız olmalıyım. Partiler, danslar, demiryolları geceleri falan.”⁴⁷

Yeniden Tom’u etkileme ve ona artık Alva’nın yerine geçtiğini kanıtlama isteği söz konusu. Tom’u inandırmak için büyük bir çaba harcıyor ve her şeyi ayrıntılı

⁴⁶ (Williams, 1999, s. 28)

⁴⁷ (Williams, 1999, s. 28)

ve mantıklı bir şekilde anlatmaya çabılıyor. Ama Tom'un inanmadığını görünce bozuluyor.

“Tom: Frank Waters dedi ki...

Willie: Ne demiş?

Tom: Bilirsin sen.

Willie: Neyi bileceğim?

Tom: Onu içeri almışsın, soyunup dans etmişsin onun için.

Willie: Ay şu deli bozuk bebeğin saçını yıkamalı. Ama gözüm yemiyor doğrusunu istersen, kafasının tutkalı açılabilir, kafatasının çatladığı ameliyatlı yerden. Galiba beyni meyni kalmadı. O günden beri saçmalıyor. Akla sığmaz şeyler yapıyor, söylüyor.

Tom: Benim içinde yapmaz mısın?

Willie: Ne yapmaz mıyım? Senin çatlağına da tutkal mı süreyim?

Tom: Yok be. Frank Waters'a yaptığını.”⁴⁸

Tom'un Frank Waters'tan bahsetmesiyle, o ana geri dönüyor ve büyü bozuluyor, sinir ve hayal kırıklığı ile Tom'un sözlerini anlamazlıktan gelmeye çalışıyor. Burada delibozuk bebeğin saçlarını yıkamaktan bahsederek durumdan kaçmaya çalışıyor, ama Tom'un ısrarıyla tam da bu sırada tekrar bir yüzleşme yaşıyor. Bebeğinin kafasındaki çatlağı bahane ederek Tom'a durumu açıklamayı deniyor. Burada delibozuk bebeğin aslında kendisi olduğunu söylemeye, bahsettiği çatlağında kendi kafasında, onunla büyüyen bir yara izi olduğunu anlatmaya çabılıyor. Willie tekrar geçmişe o yarayı aldığı ana dönüyor. Aslında Tom'un üzerinden Frank Waters'a sesleniyor. Çünkü Tom'a kızgınlığını kusarsa, onu

⁴⁸ (Williams, 1999, s. 28)

asla affedemeyeceğini biliyor, ona bir şans daha verebilmek için durumu açıklamaya çalışıyor.

“Willie: O günlerde yalnızdım, şimdi değilim. Frank Waters’a böyle söylersin. Ablamın bütün sevgililerinin bana kaldığını söyle. Önemli görevlerde çalışan erkeklerle geziyorum sürekli. Gök de amma beyaz. Di mi? Temiz bir kâğıt parçası gibi. Beş A’dayken resim yapardık. Miss Preston bize bir beyaz resim kâğıdı verirdi, canınız ne isterse çizin derdi.

Tom: Sen ne çizerdin?

Willie: Hiç unutmam, bir keresinde bizim pederin kafasına şişe yiyişini çizmiştim. Beğendi Miss Preston, dedi ki, “Bakın,” dedi. “Bakın, Charlie Chaplin bu”, dedi, “yana kaykılmış şapkasıyla!” Ben de, “Yok canım,” dedim, “Charlie Chaplin değil ki bu, benim babam, şu da şapka değil şişe!””⁴⁹

Tom’a Frank Waters’a olan kinini kustuktan sonra, kaçış için yine beyaz gökyüzünü kullanarak yeni bir duygu geçişi yaşıyor, yeniden çocuklaşıp heyecan içinde okulda yaptıklarını anlatmaya başlıyor. Beyaz resim kâğıdından ve babasını nasıl çizdiğinden bahsederken gülme krizine giriyor. Aslında hayatındaki trajediyi kâğıda döktüğünü anlatmak istiyor. Başına şişe yemiş babası hayatından çıkarmak istediği bir çizim olarak ortaya çıkıyor. Hiç hayatında olmamasını dilediği babasını anlatmaya çalışırken, nasıl düş kırıklığına uğradığını, başarısız olduğunu Tom ile paylaşıyor. Her gökyüzünden bahsettiğinde yeniden başlamayı umut ediyor. Sonra Tom’un yeni bir sorusuyla kendine dönüyor;

“Tom: Ne dedi o zaman?

Willie: Ne desin. Öğretmenleri güldüremezsin. Müdür ev ortamımda bir bozukluk olduğunu söylediler, demiryolu çalışanlarını eve alıyoruz, bazıları ablamlarla yatıyor diye.

Tom: Yatıyorlar mıydı?

⁴⁹ (Williams, 1999, s. 28)

Willie: Assolistti o. Ev şimdi bomboş.

Tom: Orada kalmıyorsun di mi?

Willie: Kalyorum tabi.

Tom: Tek başına mı?

Willie: Kalmamam gerekir aslında. Çökme tehlikesi var diyorlar, dün bir müfettiş geldi ilçeden.

Tom: Ne yaptın peki?

Willie: Üst katta saklandım. Evde kimse yokmuş gibi yaptım.

Tom: Yemeği nasıl ayarlıyorsun?

*Willie: Bilmem. Gözünü açarsan kaldırımlarda bir şeyler bulursun.*⁵⁰

Tom'un merakla yatıyorlar mıydı sorusu Willie'yi çok kızdırıyor. Toplumun iki yüzlülüğü burada bir kez daha ortaya çıkıyor. Kalmaması gereken bir evde yaşadığını itiraf ederken durumunun bilincinde olduğunu da sergilemeye çalışıyor. Ama bu durumdan da sanki çok eğleniyormuş, hayatında her şey yolundaymış gibi bahsetmeyi tercih ediyor. Tabi Tom'un yemeğini nasıl buluyorsun sorusuna kadar! Bu soruyla birlikte kendini aşağılanmış hissediyor ve Tom'dan uzaklaşmaya karar veriyor, ama tekrar her şeyin yolunda olduğunu kanıtlamak isteğiyle geri dönüyor.

“Willie: Frank Waters'a iletir misin şimdi söyleyeceğimi?”

Tom: Ne?

Willie: Katar yükleme şefinin bana bir çift dans pabucu aldığını söyle ona. Rukan. Alva'nın eski pabuçlarının aynısı. Onları giyip dansa gideceğim. Sabah sarhoş döneceğim eve! Gök de böyle bembeyaz olacak.

Tom: Sahi mi?

Willie: Temiz bir kâğıt parçası gibi beyaz... Üstüne resim yapacağım!

⁵⁰ (Williams, 1999, s. 28)

Tom: Ne resmi?

Willie: Kendimi, dans ederken! Katar Yükleme Şefiyle! Rugan dans pabuçlarımla! Telgraf direği yüksekliğinde topukları olacak pabuçlarımın! En sevdiğim parçayı çalacaklar!

Tom: En sevdiğini ha?

Willie: Alva'nın da en sevdiğiydi.

Tom: Alva'yı çok sık düşünüyorsun değil mi?

Willie: O kadar da değil. Ara sıra.”⁵¹

Artık ablasına ait her şeyin onun olduğunu bir kez daha vurgulamak istiyor. Yoğun öfke ve acı dolu durumunun çıkışını, yine beyaz gökyüzü olarak algılıyor. Sonra Tom'u bırakıp kendine dönüyor. Ne Tom, ne de Frank Waters kalıyor, temiz kâğıt parçasına çizeceği resmi anlatmaya başlıyor. Hayatını yeniden çizmek, baştan başlamak, yeniden denemek isteği baskın olarak ortaya çıkıyor. Burada ki duygusu çılgınca bir coşku şeklinde görünüyor, ama coşku başlangıçta ki öfkenin üzerine binmiş bir katman olarak şekilleniyor. Alva aklına gelene kadar grafik böyle devam ediyor, sonra Tom'un Alva'yı çok sık mı düşünüyorsun cümlesiyle tekrar bir içe dönüş yaşanıyor. Bu dönüşüm aşağıda ki diyaloglarla devam ediyor;

“Willie: Ben dönüyorum artık.

Tom: Nereye Willie?

Willie: Su deposuna.

Tom: Sahi mi?

⁵¹ (Williams, 1999, s. 28)

Willie: Baştan başlayacağım. Belki de uzun süre kırılmayacak bir rekor kırarım. Alva kırmıştı bir dans maratonunda. Sana bu anlattıklarımın hepsini Frank Waters'a aktarabilirsin. Acemilerle uğraşacak zamanım yok benim. Şimdilerde kızların tuttuğu demiryolcularla çıkıyorum, aylıkları da dolgun ha! Bana inanmıyor musun yoksa?

Tom: İnanmıyorum. Çoğunu uyduruyorsun gibi geliyor.

Willie: İsteseydim kanıtlayabilirdim. Ama senin için çabaya değmez. Bende ablam gibi çok uzun süre yaşayacağım. Sonra ciğerlerim delinince onun gibi öleceğim tıpkı-filmlerdeki gibi değil belki, kemanlarla falan-ama inci küpelerimle, Memphis'ten gelme som altın gerdanlığım.

Tom: Sonra?

Willie: Sonra da herhalde...

Tom: Evet?

Willie: Sevgililerim bir başkasına miras kalacak! Gök amma da beyaz.

Tom: Hem de nasıl.

Willie: Temiz bir kâğıt parçası gibi. Be dönüyorum artık.

Tom: Güle güle.

Willie: Hadi hoşça kal. ”⁵²

Tom'a veda ederek tekrar denemek üzere başa dönüyor. Buradaki dönüşün yeniden başlamak, başa sarmak üzerine kurulu olduğu görünüyor. Her defasında tekrar tekrar deneyerek çıkışı arıyor, ama sonuç hiç değişmiyor. Willie kendi için çizilen resmi, kaderini yaşamaya devam ettiğini, ama yinede umut etmekten, her şeyi unutma isteğinden vazgeçmeyeceğini göstererek oyununu tamamlıyor.

⁵² (Williams, 1999, s. 28)

3.2 Role çalışma süreci:

İlk provada oyun metninin okuması yapıldı, oyun üzerine tartışıldı. Oyunun konusu ve karakterler hakkında konuşuldu, nasıl bir çalışma ve prova süreci izleneceğine karar verildi. Bunu takip eden ikinci prova gününe kadar yazar, yazarın tiyatro anlayışı, oyunları ve oyunun geçtiği dönem hakkında araştırma yapıldı. İkinci kez bir araya gelindiğinde, okuma provası sahnede alındı, metin düz bir şekilde ama sahne üzerinde yürünerek okundu. Sahne üzerindeki yürüyüşlere bakıldı, farklı biçimlerde yürünerek, yürüyüşler üzerinden karakterlerle bağlantı kuruldu. Ayşenil Şamlıoğlu ile bir araya gelinerek, oyun üzerine konuşuldu. Bir sonraki prova için metin üzerinde kısaltmalar yapıldı. Ayşenil Şamlıoğlu ile ikinci buluşmamızda yapılan kısaltmalar ve karakterler üzerine konuşuldu, bazı bölümlerdeki hatalı kısımlar düzeltildi. Hemen ardından metnin son haliyle yeni bir okuma çalışması yapıldı. İlk sahne provamızda Ayşenil Şamlıoğlu metinleri elimizden bırakıp oynamamızı istedi. Daha önce çalışma arkadaşım Onur Özaydın'la hayal ettiğimiz oyun başlangıcı bambaşka bir hal aldı.

Çalışmaya oyunun başındaki Willie'nin tren raylarındaki yürüyüşü ve ardından da Tom'un sahneye girişi ile başladık, bu sahneyi çalışmamız yaklaşık iki üç saat sürdü. Çalışma sırasında bir izleyicimiz vardı. Çalışmadan sonra ve çalışma süreci içinde kendimi çok iyi hissettim. Çalışma sırasında Ayşenil Şamlıoğlu

bize farklı yönelimler vererek oyunumuzu değişik boyutlarda görmemizi sağladı. Yürüyüşler ve girişlerde birçok deneme yaptıktan sonra seçtiğimiz bir yönelim üzerinden devam etmemiz istendi. Bu süreçte Onur Özaydın dışarıdan içeriye giriş için çeşitlemeler yaptı, ben de onun giriş şekli üzerinden birçok değişik tepkiyi ve ruh halini deneyimledim.

Oyunun başlangıcı için iyi bir giriş yapılmıştı ama sonrası beni biraz korkutuyordu. Willie çok fazla dönüşümleri olan bir karakterdi ve bu dönüşümler de çok hızlı şekilde gerçekleşiyordu. Karakteri iyi anlayabilmek için metnin içindeki istekleri belirledim. Bu sahnede Willie şimdi ne istiyor, bu cümleyi söylerken hangi istekle hareket ediyor bunları tespit etmeye çalıştım. Doç.Dr. Çetin Sarıkartal'ın programın başından beri bize anlatmaya çalıştığı istek çözümlemesini kullandım. Daha sonra Tilbe Saran'ın vermiş olduğu karakter hakkındaki sorular listesi ve üstün amaçların toplamı başlığı altındaki karakterimle ilgili bütün soruları cevaplandırdım. Tüm bunlar işimi kolaylaştırdı ancak hala bir şeyler eksikti. Sahne üzerinde Ayşenil Şamlıoğlu'nun verdiği yönelim ve hareketler tüm akıcılığı ile yer alıyordu ama ben hareketleri yaparken duyguyu kaçıırıyordum. Hareket ezberim prova sürecinde oturmuştu ama duygu ezberimde problem vardı. Ayşenil Şamlıoğlu her anın içinde tüm samimiyetimizle var olmamızı söylüyordu, her anı yaşamamızı... Prova yaparken hep bunu düşünüyordum, bazı anları gerçekten yaşarken bazı anlarda bu gerçekliği kaybediyordum, işte bu süreçte de her şey sahteleşiyordu. Bunun nedeni Willie'nin çok hızlı duygu geçişlerinin olması, benimse zaman almak

istememdi. İçimdeki bu sureci hızlandırmam şarttı. Bunun için de duygu ezberi yapmam gerekiyordu.

Onun fiziksel, sosyolojik ve psikolojik tüm özelliklerini en ince ayrıntısına kadar inceledim. Anlattığı her anıyı hayalimde yaşatmaya, her anını yaşamaya çalıştım. Enerjimin değişik şekillerde deneyimlenmesi için uğraştım. Bazı yerlerde iterek, bazı yerlerde çekerek, tutarak ya da bırakarak oynamayı denedim. Rol kişisine yol vererek kendimi onun isteğine bırakmaya çalıştım. Metni Ayşenil şamlıoğlu'nun verdiği yönelimler doğrultusunda hareketlere bölerek, değişim noktalarını belirledim. Zaman içerisinde her şey biraz daha oturmaya başladı. Oyun boyunca durumu tutmaya, ne olursa olsun onu bırakmamaya çalıştım. Çünkü ben durumu bıraktığım an her şey tepe taklak oluyordu.

Bütün bu çalışmalardan sonra Doç.Dr. etin Sarıkartal ile tekrar metnin istek değerlendirmesine göz attık. Tek tek cmlerler üzerinden geçtik, çalışmayan yerlerdeki istekleri kontrol ettik. Sonra yeniden değerlendirdiğimiz bu istekleri sahne üzerinde hayata geçirmeye çalıştık. Doç.Dr. etin Sarıkartal özellikle durum üzerinde duruyordu. Willie ve Tom'un durumu üzerine doğaçlamalar yapıldı, ezber olan bazı yerler kırılıp, yeniden hayata geçirildi. Doç.Dr. etin Sarıkartal'ın derslerinde öğrettiği; istek, enerjinin deneyimlenme türü ve yönelim çalışmaları metnin üzerinde uyguladı, itmek, vermek, çekmek, tutmak, bırakmak gibi birçok enerji yönelimi, metnin farklı yerlerinde denedi. Genel istekleri bulmanın dışında, bir de en güçlü isteğimiz olan st isteğimiz bulundu.

Willie'nin karmaşık yapısına en uygun ses ve beden duruşunu bulmak için birçok deneme yaptım. Willie'yi farklı bir sestem konuşmayı deneyimledim. Bu deneyimim sırasında başta kendimi tuhaf hissetsem de sonraları bu sese alıştım ve bana ait bir parça gibi oldu. Daha sonraki çalışmalarım da bu sestem vazgeçtim ama bana kazandırdığı, buldurduğu çok fazla malzeme oldu.

Son olarak, Tilbe Saran'ın durum üzerine yaptırdığı bir doğaçlama ile fazladan kullandığımız gerçek dışı tüm durumlar atılarak, en doğal şekli ile duruma yaklaşıldı. Willie'nin içinde bulunduğu durumu, çökmek üzere olan bir çocuğun, pislik içinde hayata tutunuşunu kendimden yola çıkarak, en samimi şekliyle sahneye koymaya çalıştım.

Shakespeare'in ünlü Hamlet oyununda dediği gibi;

"HAMLET - Verdiğim parçayı, ne olur, dediğim gibi, rahat, özentisiz söyle. Çünkü birçok oyuncular gibi söz parlatmaya kalkacaksan, mısralarımı şehrin tellalına okuturum daha iyi. Elini kolunu da havalara savurma öyle; ölçüsünde, tadında bırak her şeyi. Duyduğun coşkununluk bir sel, bir fırtına, bir kasırga gibi de olsa, onu dindirecek bir hava bulmalı, buldurmalsın. Doğrusu, yürekler acısı geliyor bana gülbüz bir delikanlının, takma saçlar sakallar içinde, bir acıyı yüreğini paralarca, didik didik ederce bağırp halkın kulaklarını yırtması; o halk ki çoğu kez anlaşılmaz, dilsiz oyunları, gürültü gümbürtüyü sever. Bir oyuncu Termagant'ın kendisinden daha yaygaracı, Nemrut'tan daha nemrut oldu mu, hak ettiği şey kırbaştır bence. Bu hallere düşme, rica ederim. Fazla durgun da olma; aklını kullanıp ölçüyü bul. Yaptığın söylediğini tutsun,

söylediğini yaptığını. En başta gözeteceğimiz şey, yaradılışa, tabiata aykırı olmamak. Çünkü bunda sapıttık mı tiyatronun amacından ayrılmış oluruz. Doğduğu gün de, bugün de tiyatronun asıl amacı nedir? Dünyaya bir ayna tutmak, iyilerin iyiliklerini, kötülerin kötülüklerini göstermek, çağımızın ne olup ne olmadığını ortaya koymak. Gerçeği büyütmek ya da küçültmekle bilgisizleri güldürebilirsiniz, ama bu bilenleri üzer; oysa bir tek bilgili dost, bilgisiz bütün bir kalabalıktan daha önemli olmalı sizin için.

Ah ben öyle oyuncular gördüm ki sahnede, öyle beğenilen, alkışlanan oyuncular gördüm ki, günaha girmeyeyim ama, değil Hıristiyan, değil Müslüman, insan bile değillerdi. Öylesine şişirme, uydurma hallere giriyorlardı ki, dedim bunları tabiatın kaba işçileri yaratmış olmalı, insan yapıyorum derken insanlığın berbat bir kopyasını yapmışlar.

Az çok değil, iyice yenmeli bunu. Sakın söyleyeceklerinden fazlasını söyletmeyin soytarılarınıza. Öylelerini gördüm ki, kendi başlarına gülmeye ve seyircilerin en anlayışsızlarını güldürmeye kalkıyorlar. Hem de oyunun anlayış isteyen en can alıcı yerinde. Kötü bir şey bu; acıklı bir budalalık bu yoldan tutunmaya çalışmak. Haydi, gidin hazırlanın.”⁵³

Metni ilk elime aldığımda Willie hakkındaki düşüncelerimle role hazırlanmaya başladıktan ve tamamladıktan sonraki düşüncelerimde birçok değişiklik oldu. Role hazırlanış süreci içinde Willie’yi yakından tanıdım, onu tanıdıkça daha çok sevdim, sevdiğim de oynama isteğim arttı.

⁵³ (Shakespeare, 1998, s. 84)

4.BÖLÜM:

SONUÇ:

Bu çalışma sürecinde Willie karakteri üzerinden oyuncu olarak yaşanan deneyim aktarılmaya çalışıldı. Çalışma sürecinde yaşanan deneyim, süreç içerisinde edinilen tecrübeler yazıya dökülürken ayrı bir katman kazandı. Sahne üzerinde yaşadıklarımı nasıl aktarabileceğimi bilmiyordum ama yazmaya başlayınca yavaş yavaş şekil kazanmaya başladı, bu süreçte pratiğin yazıya dökülmesinin ne kadar zor olduğunu gördüm.

Çalışma boyunca bir oyuncu olarak, hocalarımla daha fazla çalışma ve onlardan öğrendiklerimi tecrübe etme şansım oldu. Süreç boyunca pek çok aksilik yaşanmış olsa da, bu çalışma yolculuğunda kendimi geliştirme ve daha fazla tanıma fırsatı yakaladım.

Bir karakteri sevmeden, o karakterin asla oynanamayacağını Willie ile kavga etme sürecinde bir kez daha deneyimledim.

Stella Adler'in dediği gibi; *“Hiçbir oyuncu kendisi inanmadıkça, iyi olduğunu içinde hissetmedikçe başarılı değildir.”*⁵⁴

⁵⁴ (Adler, 2007, s. 10)

5.EK:

GÖREV DAĞILIMI:

DİKKAT ÇÖKME TEHLİKESİ

Yazan: Tennessee WILLIAMS

Oyuncular:

Willie: Dilek Yorulmaz

Tom: Onur Özaydın

Gösterim Yeri: Kadir Has Üniv. Tiyatro Sahnesi

Gösterim Tarihi: 08.06.2009

Gösterim Saati: 18.00

KAYNAKÇA:

Adler, S. (2007). *Aktörlük Sanatı*. İstanbul: Mitoş-Boyut Tiyatro Yayınları.

Çalışlar, A. (1978). *Gerçekçi Tiyatro Sözlüğü*. Kültür Yayınevi.

Shakespeare, W. (1998). *Hamlet*. (S. Eyüboğlu, Çev.) İstanbul: Remzi Kitabevi.

Tiyatro Araştırmaları Dergisi. (Aralık 2004). *Hakemli Dergi*. Ankara.

Uslu, A. (2001). *Amerikan Tiyatrosunda Düşler*. İzmir: Dokuz Eylül Yayıncılık.

Williams, T. (1999). *Yağmur Gibi Söyle Bana*. (T. Uyar, Çev.) Nisan Yayınları.